

ADAM ZADROGA

POSTAWY CHRZEŚCIJAŃSKICH LIDERÓW BIZNESU W POLSCE NA PODSTAWIE WYBRANEJ LITERATURY PRZEDMIOTU

THE ATTITUDES ASSUMED BY CHRISTIAN BUSINESS LEADERS IN POLAND ON THE BASIS OF SELECTED LITERATURE OF THE SUBJECT

A b s t r a c t. The subject of the article are the moral attitudes assumed by Christian business leaders in Poland. The study is focused on one of the key components of the attitude, that is the various motivation processes. The following research question was asked: What are the religious and moral motives for the attitudes assumed by business leaders towards professional challenges? The central thesis of the work is contained in the statement that in Poland there are enterprising Christians who, despite the unusually difficult professional challenge, which is reconciling business and religious-moral aims, want to behave in a harmonious way and with their lives they bear witness that it is possible – thanks to God's grace – to overcome the temptation of living „a divided life”.

The answer to the study question was obtained by reviewing and analyzing the contents of selected responses given by Christian business leaders in Poland that were contained in testimonies published as part of minutes of conferences organized by the John Paul II Pontifical University of Krakow and the „Talent” Pastorate for Entrepreneurs and Employers. The other source was the report containing responses to the Internet questionnaire drawn up by the „Talent” Pastorate, that were given on 9-20 September 2011 (64 respondents answered the questions). In his analyses the author focused on the contents of the statements given by those business leaders in Poland who unambiguously referred to the Christian faith they profess, showing its positive influence on their personal and professional life. Hence the article should only be treated as a contribution to further deepened and broadened studies of this professional group.

The study that has been made allows drawing the conclusion that in the Polish world of business there are people for whom besides economic efficiency (which is undoubtedly the aim of business) also spiritual aims are important, that is, eternal salvation, fulfilling God's will,

praising God, sanctifying the time; and at the same time they attempt to put into effect such moral values as: caring for a clear conscience, trust, responsibility, honesty, respecting the employees' dignity (despite their human inclination to do evil), encouraging others to develop, joy, a balance between the professional and the family life.

Translated by Tadeusz Kartowicz

Key words: business leader, moral attitude, Christian faith, business, ethics of business.

Jezus Chrystus przyszedł na świat, aby zbawić każdego człowieka. Dzięki Duchowi Świętemu i ewangelizacyjnemu zaangażowaniu Kościoła, wiara chrześcijańska od wieków rodzi się w sercach ludzi wszystkich stanów i zawodów. Należy zauważyć, że od początku rozwoju chrześcijaństwa w gronie jego wyznawców istniała pewna specyficzna grupa osób, która musiała konfrontować swoją pozycję społeczną i status majątkowy z radykalnymi wymaganiami Ewangelii. Była to mniej lub bardziej liczna warstwa bogatych chrześcijan. Uczniami Jezusa z Nazaretu byli ludzie majątni (Nikodem, Józef z Arymatei), celnicy (Zacheusz, Mateusz). Później, wraz z rozszerzaniem się chrześcijaństwa, chrzest w imię Trójcy Przenajświętszej przyjmowały osoby pełniące ważne funkcje zarządcze (np. dworski urzędnik królowej etiopskiej – Dz 8, 27-38), gospodarze majątków ziemskich, handlarze i kupcy.

Także współcześnie istnieje środowisko zamożnych i przedsiębiorczych uczniów Jezusa Chrystusa, którzy pytają: jak żyć, by osiągnąć zbawienie. Wśród nich pewną wyjątkową grupę stanowią przedstawiciele świata biznesu. Osoby te sporą wagę przykładają do tego, by żyć i pracować w duchu jedności pomiędzy wyznawanymi wartościami i podejmowaną na co dzień działalnością gospodarczą lub aktywnością menedżerską. Wierzący przedsiębiorca bądź menedżer¹ działa – jak każdy inny lider biznesu² – w warunkach kon-

¹ Warto dodać, że słowo „menedżer” – jak wyjaśnia Mirosław Bańko – jest jednakowo poprawne jak „menadżer”. Jednak to pierwsze określenie jest używane w języku polskim znacznie częściej. Prawdopodobnie wynika to stąd, że łatwiej jest zapamiętać słowo oparte na samogłoskach *e-e-e*, niż na samogłoskach *e-a-e*. <http://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/b-menedzer-b-i-menadzer;3352.html>. Dostęp: 30-01-2015. Podobne stanowisko w tej sprawie można znaleźć na stronie internetowej Rady Języka Polskiego (www.rjp.pan.pl) oraz w *Wielkim słowniku poprawnej polszczyzny PWN*. Red. A. Markowski. Warszawa: PWN 2004.

² Wyrażenie „lider biznesu” używane jest w niniejszym artykule pod wpływem inspiracji zaczerpniętej z dokumentu Papieskiej Rady „Iustitia et Pax” pt. *Powołanie lidera biznesu. Refleksja*. Tłum. H. Zieleźnik. Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów Dehon 2012. W samym dokumencie niestety nie zdefiniowano zbyt jasno tego określenia. Pośrednio można jednak wywnioskować, zwłaszcza na podstawie treści 5 punktu, że pojęcie to – zgodnie z teorią zarządzania – odnosi się do wszystkich osób realizujących proces zarządzania w jakiegokolwiek

kurencji rynkowej i w związku z tym musi podejmować optymalne decyzje z punktu widzenia skuteczności i efektywności gospodarczej. Jednak ze względu na moralne i duchowe powinności pyta także o to, czy jego wybory i działania, wynikające z przyjmowanej przez niego postawy³ moralnej⁴, służą jego osobistemu uświęceniu i/lub czy nie stają się zagrożeniem dla zbadania współpracujących z nim osób.

W tym kontekście warto zbadać, co mówią o sobie współcześni przedsiębiorcy i menedżerowie deklarujący się jako chrześcijanie? Jakie są ich religijne i moralne motywy przyjmowanych postaw wobec wyzwań zawodowych? Celem niniejszego artykułu jest znalezienie odpowiedzi na sformułowane powyżej pytania poprzez przegląd i analizę treści wybranych wypowiedzi chrześcijańskich liderów biznesu w Polsce zawartych w dwojakiego rodzaju źródłach pisanych. Po pierwsze, są nimi świadectwa zamieszczone w materiałach z konferencji zorganizowanych w latach 2011-2012 przez Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie oraz Duszpasterstwo Przedsiębiorców i Pracodawców „Talent”. Drugą bazę źródłową stanowi raport⁵ zawierający odpowiedzi z internetowej ankiety przeprowadzonej w dniach 9-20.09.2011

instytucji biznesowej, zarówno o charakterze rynkowym (tj. korporacje międzynarodowe, przedsiębiorstwa, firmy rodzinne), jak i takiej organizacji, która zalicza się do sektora gospodarki społecznej (m.in. fundacje, stowarzyszenia, spółdzielnie socjalne, przedsiębiorstwa społeczne). Szerzej na temat tego, kim jest lider biznesu, pisze Marek LEŚNIAK w rozdziale pt. *Liderzy biznesu na nowo odkryci – „Powołanie lidera biznesu” Papieskiej Rady Iustitia et Pax*. W: *Powołanie lidera biznesu*. Red. M. Leśniak, G. Piątek, P. Król. Kraków: Wydawnictwo UNUM 2013 s. 18-19.

³ Termin „postawa” – użyty także w samym tytule artykułu – rozumiany jest przez autora zgodnie z ogólną definicją zawartą w *Encyklopedii katolickiej*, gdzie Tomasz Ożóg wyjaśnia, że jest to „wewnętrzna struktura procesów poznawczych (wiedza, przekonania i opinie), afektywnych (emocje i uczucia), ewaluatywnych (preferencje i oceny), motywacyjnych (dyspozycje do działania) przejawiająca się we względnie stałym ukierunkowaniu, zachowaniach oraz działaniach podmiotu wobec świata zewnętrznego, samego siebie, idei, symboli, a także wartości” (T. OŻÓG. *Postawa [Pojęcie]*. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 16. Red. E. Gigilewicz. Lublin: TN KUL 2012 kol. 67).

⁴ Ze względu na teologicznomoralny charakter prowadzonego tu dyskursu, należy doprecyzować (za Konradem Glombikiem), że postawa w sensie moralnym „poprzedza spełnienie czynów rzeczywistnie istniejących dobro moralne; jest ona nie tylko wewnętrznym usposobieniem czy intencją, ale wiąże się ze świadomością zobowiązania do czynienia dobra oraz z wolnością człowieka; choć ze swojej istoty postawa ma charakter wewnętrzny, to uzewnętrznia się w czynach ludzkich [...]; stanowi ona główne źródło intencji zmierzającej do jakiegoś czynu [...]; jej istotą jest odpowiedź na wartości” (K. GŁOMBIK. *Postawa [Postawa moralna]*. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 16. Red. E. Gigilewicz. Lublin: TN KUL 2012 kol. 69).

⁵ *Etyka w biznesie – raport*. <http://www.duszpasterstwotalent.pl/etyczny-biznes-dlaczego-warto/> Dostęp: 28.01.2015.

przez Duszpasterstwo „Talent” (na pytania odpowiedziały 64 osoby). Autor w swoich analizach skupił się na treściach wypowiedzi tych liderów biznesu w Polsce, którzy w sposób jednoznaczny odwoływali się do wyznawanej wiary chrześcijańskiej, ukazując jej pozytywny wpływ na ich życie osobiste i zawodowe. Stąd niniejszy artykuł należy traktować jedynie jako przyczynek naukowy do dalszych pogłębionych i szerszych badań tej grupy zawodowej.

I. ANALIZA TREŚCI WYBRANYCH WYPOWIEDZI CHRZEŚCIJAŃSKICH LIDERÓW BIZNESU W POLSCE POD KĄTEM DEKLAROWANYCH MOTYWACJI DZIAŁANIA W ŻYCIU ZAWODOWYM

Leszek Sosnowski w książce zawierającej wywiady z przedstawicielami chrześcijańskich przedsiębiorców trafnie podkreśla, że

aby przedsiębiorstwo produkowało, nie musi być chrześcijańskie, ale warto, aby przedsiębiorcy, którym bliskie są chrześcijańskie wartości, łączyli się i skupiali w grupach. Wtedy tworzy się wspólnota celów, a Ewangelia to nie książka, którą można odłożyć do lamusa. Problemy ekonomiczne, prawne, finansowe są wszędzie takie same: i w małym, i w dużym biznesie. Chodzi jednak o pewną świadomość, że można być katolikiem wierzącym i praktykującym oraz przedsiębiorcą jednocześnie. To daje siłę i odwagę. Wielu kolejnych przedsiębiorców można zachęcić do działań popularyzujących ewangeliczne zasady. Koniecznie muszą istnieć punkty, wokół których będą się mogli gromadzić⁶.

W tym celu, który wskazuje Sosnowski, zostało założone w Polsce m.in. Duszpasterstwo Przedsiębiorców i Pracodawców „Talent”⁷ prowadzone przez Zgromadzenie Księży Sercanów. Funkcjonowanie takiej organizacji i inicjatywy przez nią podejmowane wpisują się w troskę Kościoła o zbawienie każdego człowieka⁸. Adresatami tej duszpasterskiej opieki są ludzie, którzy odkrywają w sobie zdolność do przedsiębiorczości i w praktyce angażują się w prowadzenie własnych interesów gospodarczych. Cele zawodowe, które sobie wyznaczają, nie przysyłają im o wiele wznioślejszych spraw, jakimi

⁶ *Ku Bożej chwale. Z przedsiębiorczymi katolikami rozmawia Anna Jaworek.* Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów DEHON 2011 s. 30-31.

⁷ <http://www.duszpasterstwotalent.pl/>

⁸ Można wskazać także inne organizacje tego typu, jak np.: UNIAPAC – Światowe Stowarzyszenie Chrześcijańskich Przedsiębiorców (<http://www.uniapac.org/>); Polskie Stowarzyszenie Chrześcijańskich Przedsiębiorców (<http://www.pschnp.pl/>).

są wartości moralne i duchowe. Odkrywają jednak w sobie pewne napięcie, swego rodzaju egzystencjalny dylemat, który wyrazić można pytaniem: czy człowiek bogaty w ogóle może być zbawiony? Czy można pogodzić codzienne dążenie do osiągnięcia zysku, pomnażania zgromadzonego kapitału z autentycznym pragnieniem świętości? Jak należy rozumieć w tym kontekście przestrogi zawarte w Piśmie Świętym, a zwłaszcza w Ewangelii, na temat bogactwa i samych bogaczy?

Dość liczne odpowiedzi na powyższe pytania i przegląd osobistych świadectw wobec tych kwestii można odnaleźć we wspomnianym raporcie opublikowanym na stronie internetowej stowarzyszenia „Talent”. Jest to opracowanie zbierające odpowiedzi kilkudziesięciu zadeklarowanych przedsiębiorców-chrześcijań, na pytania o intencje przyświecające ich staraniom o pogodzenie wiary chrześcijańskiej i moralności z praktyką gospodarczą. Stanowi ono cenne źródło ukazujące w zarysie obraz środowiska ludzi autentycznie zainteresowanych kształtowaniem swojego postępowania w duchu jedności wyznawanej wiary, zasad moralnych i życia codziennego – w domu i pracy zawodowej. Na podstawie ich wypowiedzi można wnioskować na temat ich motywacji, hierarchii wartości, zasad, które są dla nich ważne, oraz domyślać się rzeczywistych postaw, które przyjmują w swym postępowaniu.

Wszystkie odpowiedzi zawarte w raporcie koncentrują się wokół zasadniczego pytania: „dlaczego zabiegam o etyczny biznes?”. W pierwszej kolejności szczególnie interesujące są odpowiedzi inspirowane nadzieją życia wiecznego. Znajdują się tam m.in. następujące stwierdzenia⁹: „Inwestuję długoterminowo w zbawienie i radość w raju, akumuluję skarby na życie wieczne. Długoterminowo zawsze się bardziej opłaca być uczciwym”; „Pieniądze i władza są środkiem, a nie celem. Będziemy zdawać kiedyś sprawę z zarządzania nimi”; [Dlaczego dbam o moralność w biznesie?] – „Żeby być zbawionym”.

W innych odpowiedziach wybrzmiewa motywacja dobrego prowadzenia biznesu ze względu na Boga i Jego chwałę. Potwierdzają to następujące głosy¹⁰:

- „Uczciwą i solidną pracą wielbię mojego Pana – Boga, a On mi błogosławi! Mogę z nim tylko góry przenosić”.
- „Jak wybierasz sztandar Jezusa, to pozostałe wybory są już tylko konsekwencją”.

⁹ *Etyka w biznesie – raport s. 7.*

¹⁰ Tamże s. 5-6.

– „Wybieram etyczne rozwiązania, ponieważ wierzę, że wszystko, co mam, zawdzięczam Bogu i chcę zawsze pełnić Jego wolę”.

– „Chcę pokazać, że jednak można prowadzić projekty biznesowe Bożą drogą”.

Przedsiębiorcy, którzy żyją wyznawaną wiarą, dają świadectwo troski o właściwe uświęcenie czasu i przypominają na czym polega prawdziwy niedzielny wypoczynek. Na przykład Zbigniew Węgrzyn, na co dzień pełniący funkcję prezesa w jednej ze spółek handlowych, z przekonaniem przypomniał w czasie jednej z konferencji zorganizowanej przez duszpasterstwo „Talent”, co jest celem świętowania dnia Pańskiego: „Jest nim uczczenie Pana, innymi słowy oddanie Bogu chwały”¹¹.

Wśród treści wypowiedzi chrześcijańskich liderów biznesu można wyróżnić takie, które wskazują na intencje prowadzenia etycznego biznesu wynikające z pragnienia osiągnięcia osobistej satysfakcji moralnej i szerszej – życiowej¹²:

– „Prowadzenie działalności zgodnie z chrześcijańską etyką pozwala odnaleźć sens w życiu”.

– „Dzięki etycznemu działaniu mam po prostu spokojne i czyste sumienie, nic mnie nie dręczy i mogę cały poświęcić się pracy”.

– „Pieniądze to nie wszystko, chcę być sobą w pracy i domu. Raczej zrezygnuję z extra zysku niż zgodzę się na wyrzuty sumienia”.

– „Tylko w etycznym, moralnym, uczciwym postępowaniu człowiek znajduje prawdziwe zadowolenie i spełnienie – a biznes to część naszego życia”.

Nie bez znaczenia dla wielu wypowiadających się biznesmenów są konkretne efekty na płaszczyźnie funkcjonowania przedsiębiorstwa, które osiągają dzięki moralnemu postępowaniu¹³:

– „Postępując etycznie w życiu, w biznesie również, realizujesz «system Boży» – perfekcyjnie, logicznie poukładany; nie musisz obawiać się, że coś nie zagra – możesz być pewny”.

– „Bardzo istotne jest zaufanie między klientem a dostawcą. Podobnie jest między szefem a podwładnym. Nie potrafię zbudować takiego zaufania metodami nieetycznymi”.

– „Lubię budować dobre relacje z klientem. W pewnym momencie staje się on partnerem. Etyczny biznes sprzyja budowaniu dobrych relacji”.

¹¹ Z. WĘGRZYN. [Głos w dyskusji panelowej pt. *Zysk firmy a prawo do wypoczynku*]. W: *Etyka i duchowość pracodawcy. 30-lecie encykliki Jana Pawła II „Laborem exercens”*. Red. M. Leśniak, G. Piątek, P. Król. Kraków: Wydawnictwo UNUM 2012 s. 115.

¹² *Etyka w biznesie – raport* s. 7-9.

¹³ Tamże s. 10-11.

- „Z krętaczami nikt nie robi interesu, chyba że inni krętacze. Z osobą uczciwą każdy chce kooperować na dłuższą metę”.
- „Etyka mi się zwraca w postaci niższych kosztów transakcyjnych, nie muszę sprawdzać partnerów, którzy mi ufają, ani oni nie sprawdzają mnie”.

Marek Świeży na konferencji w 2012 roku stwierdził, że odpowiedzialny przedsiębiorca „działa jak leśnik, który dba o swój las; [...] musi postrzegać dobro w rozwoju swojej firmy w długim horyzoncie czasowym”. Poza tym, jego zdaniem, odpowiedzialny pracodawca jest człowiekiem, któremu można zaufać, który przestrzega prawa i dopinguje współpracowników do ich własnego rozwoju¹⁴. Tego typu podejście potwierdzają inni: „Wielokrotnie doświadczyłem w życiu, że opłaca się postępować zgodnie z sumieniem, czyniąc dobro, być uczciwym”; „Uczciwość opłaca, a dobro lub zło, które czynimy, wraca do nas jak bumerang, tyle że ze zwiększoną siłą”¹⁵.

W tym kontekście warto przywołać wypowiedź Pawła Teteli, menadżera z wieloletnim doświadczeniem, który na konferencji w roku 2011 podzielił się dwoma doświadczeniami z początku swojej kariery, które po latach okazały się dla niego ważne w sensie etycznym i ludzkim. W pierwszej sytuacji musiał dokonać poważnej restrukturyzacji dużej firmy, co wiązało się przede wszystkim z przeprowadzeniem procesu zwolnienia sporej liczby pracowników. Po latach, w swoim świadectwie przyznał m.in., że „te wydarzenia były bardzo trudne, nie potrafiłem, ale i nie chciałem podchodzić do nich tylko jak profesjonalista, który ma sprawnie wykonać powierzone mu zadanie. To doświadczenie nauczyło mnie kontaktu z pracownikami w sytuacji najtrudniejszej”¹⁶. W drugim przypadku Tetela jako osoba zarządzająca musiał zmierzyć się z zadaniem przywrócenia etosu pracy w kierowanym przez siebie zakładzie produkcyjnym. Jego świadectwo pokazuje, że menedżer staje czasem wobec problemu nieetycznego postępowania podległych mu pracowników. Wówczas doświadcza jak cenne jest posiadanie kompetencji etycznych pozwalających oceniać siebie i innych nie tylko pod względem profesjonalizmu zawodowego¹⁷.

¹⁴ M. ŚWIEŻY. [Głos w dyskusji panelowej pt. *Odpowiedzialność pracodawcy za firmę i pracowników*]. W: *Moralna odpowiedzialność ludzi biznesu*. Red. M. Leśniak, G. Piątek, P. Król. Kraków: Wydawnictwo UNUM 2012 s. 114.

¹⁵ *Etyka w biznesie – raport* s. 10-11.

¹⁶ P. TETELA. [Głos w dyskusji panelowej pt. *Pracodawca w działaniu: wyzwania i zagrożenia*]. W: *Etyka i duchowość pracodawcy. 30-lecie encykliki Jana Pawła II „Laborem exercens”* s. 95.

¹⁷ *Etyka w biznesie – raport* s. 95-96.

Poszukując innych sformułowań celów osobistych, dla których polscy liderzy biznesu podejmują wysiłek zawodowy, można wskazać wypowiedź Janusza Gumularza, przedsiębiorcy z branży edukacyjnej, który stwierdził, że działalność gospodarcza powinna być dla biznesmena źródłem radości, mimo napotykanym trudności¹⁸. Podobnie ksiądz Jacek Stryczek, założyciel Stowarzyszenia Wiosna, przypominając, że ludzie biznesu nie są jedynymi, którzy mają problemy i dylematy w swoim życiu, apeluje do każdego, kto robi biznes (lub cokolwiek innego): „niech ma w tym *fun!*”¹⁹. Z kolei Małgorzata Dąbrowska – jako przedsiębiorca, żona i matka czwórki dzieci – w swym świadectwie przyznała, że dzięki wierności Bogu i wartościom, modlitwie i codziennemu uczestnictwu we Mszy świętej, udało się jej, pokonując pewne kryzysy, pogodzić życie rodzinne z prowadzeniem własnego biznesu²⁰.

II. KONKLUZJE

Wśród ludzi zajmujących się prowadzeniem działalności gospodarczej można wyróżnić pewną grupę biznesmenów i menedżerów, dla których duże znaczenie ma ich chrześcijańska wiara i wynikające z niej implikacje moralne. W praktyce nie jest łatwo godzić te dwie rzeczywistości: chrześcijańską moralność i biznes. Służba Bogu i mamonie jest rzeczywiście niemożliwa (por. Mt 6,24). Ale jak wynika z przeprowadzonej analizy wybranych wypowiedzi polskich liderów biznesu, ten kto swe codzienne wybory dostosuje do zachęty Jezusa Chrystusa: „Starajcie się naprzód o królestwo i o Jego sprawiedliwość, a to wszystko będzie wam dodane” (Mt 6,33) oraz innych wskazań Ewangelii, nie tylko zrozumie, ale będzie też świadkiem wyzwalającej mocy słowa Bożego. Odkryje i doświadczy w swym życiu tej prawdy, że postawienie Boga na pierwszym miejscu porządkuje hierarchię wartości, a oparte na nich postawy, nawet wobec wymagającej rzeczywistości doczesnej – takiej, jak praca w biznesie – prowadzą do integralnego rozwoju, którego ostatecznym stadium jest wieczne zbawienie.

¹⁸ J. GUMULARZ. [Głos w dyskusji panelowej pt. *Odpowiedzialność pracodawcy za firmę i pracowników*]. W: *Moralna odpowiedzialność ludzi biznesu* s. 129.

¹⁹ J. STRYCZEK. [Głos w dyskusji panelowej pt. *Odpowiedzialność pracodawcy za firmę i pracowników*]. W: *Moralna odpowiedzialność ludzi biznesu* s. 136.

²⁰ M. DĄBROWSKA. [Głos w dyskusji panelowej pt. *Zysk firmy a prawo do wypoczynku*]. W: *Etyka i duchowość pracodawcy. 30-lecie encykliki Jana Pawła II „Laborem exercens”* s. 109.

Dokonane studium wybranych treści świadectw ludzi biznesu w Polsce, deklarujących swą wiarę w Chrystusa, pozwala stwierdzić, że środowiska polskich przedsiębiorców nie stanowią wyłącznie ludzie bezwzględnie (wszelkimi środkami) dążący tylko do maksymalizacji zysku (co wydaje się być dość powszechnym stereotypem społecznym). Z pewnością istnieją tacy, którzy dla osiągnięcia sukcesu gospodarczego są w stanie łamać wszelkie zasady prawne, moralne i społeczne. Jednak okazuje się, że w świecie biznesu są też osoby, dla których obok efektywności ekonomicznej (co jest niepodważalnym sensem biznesu), ważne są również cele duchowe, tj. zbawienie wieczne, pełnienie woli Bożej, oddawanie chwały Bogu, uświęcenie czasu, a jednocześnie realizowanie takich wartości moralnych, jak: troska o czyste sumienie, zaufanie, odpowiedzialność, uczciwość, poszanowanie godności pracowników (mimo ich ludzkiej skłonności do popełniania zła), zachęcanie ich do rozwoju, radość, równowaga między życiem zawodowym i rodzinnym.

Przywołane świadectwa pokazują więc, że również współcześnie nie brakuje chrześcijan, którzy pomimo – wydawać by się mogło – wręcz niemożliwych do pogodzenia celów biznesowych i religijno-moralnych, chcą postępować w harmonijny sposób i potrafią uniknąć pokusy prowadzenia „podzielnego życia”²¹. Oczywiście z pewnością ich wypowiedzi nie oznaczają, że nie mają oni na co dzień praktycznych trudności czy dylematów moralnych, w jaki sposób znajdować optymalne rozwiązania szczegółowych problemów. Jednak to wiara podpowiada każdemu z nich słowa św. Pawła: „Wszystko mogę w Tym, który mnie umacnia” (Flp 4,13).

Podsumowując przeprowadzone analizy i oparte na nich refleksje, należy stwierdzić, że realizacja chrześcijańskiego powołania lidera biznesu polega na odpowiedzialnym kreowaniu życia gospodarczego, w duchu służby Bogu i bliźnim, poprzez dzielenie się otrzymanymi od Stwórcy kompetencjami i umiejętnościami oraz konkretne zaangażowanie na rzecz dobra wspólnego i integralnego rozwoju współpracowników w biznesie. Jeśli przedsiębiorca lub menedżer przyjmie w swoim działaniu właśnie taką postawę, wówczas jego codzienne wybory nie tylko pozwolą mu (w długim okresie) na osiągnięcie sukcesu gospodarczego, ale również dadzą wewnętrzną satysfakcję i przyczynią się do duchowego wzrostu. Natomiast w wymiarze społecznym taki biz-

²¹ W wspomnianym już dokumencie *Powołanie lidera biznesu* takim terminem zostało określone postępowanie chrześcijańskiego lidera biznesu, który zamiast troski o wewnętrzną integrację wiary i życia doczesnego, oddziela wymogi płynące z Ewangelii od codziennej pracy w biznesie (por. *Streszczenie* s. 8 i punkty 10.68.86).

nesmen przyczyni się do wzrostu gospodarczego, rozwoju rynku pracy i budowy dobra wspólnego. Ostatecznie jednak – co jest najważniejsze z punktu widzenia życia wiecznego – doświadczy skutecznego uświęcenia i zadziwiającego pomnożenia talentów otrzymanych od Boga.

Na zakończenie warto zgłosić praktyczny postulat, by wskazane w niniejszym studium świadectwa polskich liderów biznesu stały się również materiałem badawczym dla poszukiwań pastoralnych. Ukazują one bowiem potrzeby i oczekiwania tej grupy wiernych nie tylko jeśli chodzi o nauczanie moralne, ale także w zakresie praktycznych form ich duszpasterskiego wsparcia. Jest to pytanie m.in. o to, co Kościół czyni dla tej grupy adresatów pastoralnego zaangażowania? Jaki powinien w ogóle być stosunek duszpasterzy do przedsiębiorczych i bogatych chrześcijan? Jakie ujawniają się tu zagrożenia? Jak z kolei powinna wyglądać postawa samych biznesmenów w stosunku do Kościoła? Czy ciąży na nich jakiś szczególny rodzaj odpowiedzialności? Są to pytania, które warto podjąć w ramach odrębnych wysiłków badawczych na gruncie teologii, a zwłaszcza teologii pastoralnej.

BIBLIOGRAFIA

- DĄBROWSKA M.: [Głos w dyskusji panelowej pt. Zysk firmy a prawo do wypoczynku]. W: Etyka i duchowość pracodawcy. 30-lecie encykliki Jana Pawła II „Laborem exercens”. Red. M. Leśniak, G. Piątek, P. Król. Kraków: Wydawnictwo UNUM 2012 s. 108-112.
- GLONBIK K.: Postawa [Postawa moralna]. W: Encyklopedia katolicka. T. 16. Red. E. Gigilewicz. Lublin: TN KUL 2012 kol. 69-70.
- GUMULARZ J.: [Głos w dyskusji panelowej pt. Odpowiedzialność pracodawcy za firmę i pracowników]. W: Moralna odpowiedzialność ludzi biznesu. Red. M. Leśniak, G. Piątek, P. Król. Kraków: Wydawnictwo UNUM 2012 s. 129-132.
- Ku Bożej chwale. Z przedsiębiorczymi katolikami rozmawia Anna Jaworek. Kraków: Wydawnictwo Księża Sercanów Dehon 2011.
- LEŚNIAK M.: Liderzy biznesu na nowo odkryci – „Powołanie lidera biznesu” Papieskiej Rady „Iustitia et Pax”. W: Powołanie lidera biznesu. Red. M. Leśniak, G. Piątek, P. Król. Kraków: Wydawnictwo UNUM 2013 s. 13-31.
- OŻÓG T.: Postawa [Pojęcie]. W: Encyklopedia katolicka. T. 16. Red. E. Gigilewicz. Lublin: TN KUL 2012 kol. 67-69.
- Papieska Rada „Iustitia et Pax”. Powołanie lidera biznesu. Refleksja. Tłum. H. Zieleźnik. Kraków: Wydawnictwo Księża Sercanów Dehon 2012.
- STRYCZEK J.: [Głos w dyskusji panelowej pt. Odpowiedzialność pracodawcy za firmę i pracowników]. W: Moralna odpowiedzialność ludzi biznesu. Red. M. Leśniak, G. Piątek, P. Król. Kraków: Wydawnictwo UNUM 2012 s. 132-136.

- ŚWIEŻY M.: [Głos w dyskusji panelowej pt. Odpowiedzialność pracodawcy za firmę i pracowników]. W: *Moralna odpowiedzialność ludzi biznesu*. Red. M. Leśniak, G. Piątek, P. Król. Kraków: Wydawnictwo UNUM 2012 s. 113-117.
- TETELA P.: [Głos w dyskusji panelowej pt. Pracodawca w działaniu: wyzwania i zagrożenia]. W: *Etyka i duchowość pracodawcy. 30-lecie encykliki Jana Pawła II „Laborem exercens”*. Red. M. Leśniak, G. Piątek, P. Król. Kraków: Wydawnictwo UNUM 2012 s. 93-96.
- WĘGRZYN Z.: [Głos w dyskusji panelowej pt. Zysk firmy a prawo do wypoczynku]. W: *Etyka i duchowość pracodawcy. 30-lecie encykliki Jana Pawła II „Laborem exercens”*. Red. M. Leśniak, G. Piątek, P. Król. Kraków: Wydawnictwo UNUM 2012 s. 112-116.
- Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN. Red. A. Markowski. Warszawa: PWN 2004.

NETOGRAFIA

- Etyka w biznesie – raport. <http://www.duszpasterstwotalent.pl/>
<http://www.uniapac.org/> [Światowe Stowarzyszenie Chrześcijańskich Przedsiębiorców]
<http://www.pschnp.pl/> [Polskie Stowarzyszenie Chrześcijańskich Przedsiębiorców]
<http://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/b-menedzer-b-i-menadzer;3352.html>
<http://www.rjp.pan.pl> [Rada Języka Polskiego]

POSTAWY CHRZEŚCIJAŃSKICH LIDERÓW BIZNESU W POLSCE
NA PODSTAWIE WYBRANEJ LITERATURY PRZEDMIOTU

S t r e s z c z e n i e

Przedmiotem artykułu są postawy moralne przyjmowane przez chrześcijańskich liderów biznesu w Polsce. W podjętym badaniu skoncentrowano się na jednym z kluczowych komponentów postawy, który stanowią różnorodne procesy motywacyjne. Postawiono następujące pytanie badawcze: jakie są religijne i moralne motywy postaw przyjmowanych przez liderów biznesu w Polsce wobec wyzwań zawodowych? Centralna teza studium zawiera się w stwierdzeniu, że w Polsce istnieją przedsiębiorczy chrześcijanie, którzy pomimo niezwykle trudnego wyzwania zawodowego, jakim jest pogodzenie celów biznesowych i religijno-moralnych, chcą postępować w harmonijny sposób i swoim życiem dają świadectwo, że możliwe jest – dzięki łasce Bożej – przezwyciężenie pokusy prowadzenia „podzielonego życia”.

Odpowiedź na sformułowane pytanie badawcze uzyskano poprzez przegląd i analizę treści wybranych wypowiedzi chrześcijańskich liderów biznesu w Polsce, zawartych w świadectwach zamieszczonych w materiałach z konferencji zorganizowanych w latach 2011-2012 przez Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie oraz Duszpasterstwo Przedsiębiorców i Pracodawców „Talent”. Drugie źródło stanowi raport zawierający odpowiedzi z internetowej ankiety przeprowadzonej w dniach 9-20.09.2011 przez Duszpasterstwo „Talent” (na pytania odpowiedziały 64 osoby). Autor w swoich analizach skupił się na treściach wypowiedzi tych liderów biznesu w Polsce, którzy w sposób jednoznaczny odwoływali się do wyznawanej wiary chrześcijańskiej, ukazując jej pozytywny wpływ na ich życie osobiste i zawodowe. Stąd artykuł należy traktować jedynie jako przyczynek naukowy do dalszych pogłębionych i szerszych badań tej grupy zawodowej.

Dokonane studium pozwala stwierdzić, że w polskim świecie biznesu są osoby, dla których obok efektywności gospodarczej (co jest niepodważalnym sensem biznesu), ważne są również cele duchowe, tj. zbawienie wieczne, pełnienie woli Bożej, oddawanie chwały Bogu, uświęcenie czasu, a jednocześnie realizowanie takich wartości moralnych, jak: troska o czyste sumienie, zaufanie, odpowiedzialność, uczciwość, poszanowanie godności pracowników (mimo ich ludzkiej skłonności do popełniania zła), zachęcanie ich do rozwoju, radość, równowaga między życiem zawodowym i rodzinnym.

Słowa kluczowe: lider biznesu, postawa moralna, wiara chrześcijańska, biznes, etyka biznesu.